

Pojem: Subkultura

Problém: Percepce undergroundové tvorby masovým publikem

Subkultura je „kultura osobité menšinové skupiny v rámci kultury většinové, převládající nebo oficiální. Minoritní a majoritní (většinovou, dominantní) kulturu spojuje obvykle jazyk a mnoho dalších společných rysů, skupina se však odlišuje například sociálním postavením, věkem, povoláním, názorovou orientací.“ (Jandourek 2001, str. 243)

Josef Smolík ve své knize *Subkultury mládeže* podrobně analyzuje jednotlivé druhy subkultur a zároveň definuje základní pojmy: „S fenoménem subkultur se naše společnost setkávala již před rokem 1989. Pro dnešní mládež tak může být zajímavé i porovnání situace právě před rokem 1989, kdy jakékoli projevy mládeže, mimo vyhrazené přijatelné a státem podporované aktivity, vzbuzovaly nedůvěru, podezření a byly často označeny za provokaci, či přímo protistátní činnost. V průběhu devadesátých let 20. Století se na území České republiky etablovaly téměř všechny subkultury běžné v zahraničí.“ (Smolík 2010, str. 17)

Pojmu subkultura se využívá i pro kulturně a společensky odlišné nebo vyhraněné skupiny, které se mohou lišit společenským zařazením, způsobem života, módou.

Český underground jako neoficiální kulturní proud vznikl v 50. letech, kdy byl jeho hlavním představitelem Egon Bondy (básník, prozaik a filosof). Nejznámější událostí je však perzekuce a stíhání skupiny *The Plastic People of the Universe*, která se stala základem k založení *Charty 77*. Underground se tak stal známějším mezi disentem. Podle Ivana Martina Jirouse „underground není vázán na určitý umělecký směr nebo styl. Underground je duchovní pozice intelektuálů a umělců, kteří se vědomě a kriticky vymezují vůči světu, ve kterém žijí. Underground vytvářejí lidé, kteří pochopili, že uvnitř legality se nedá nic změnit, a kteří ani neusilují do legality vstoupit.“ (Jirous 1975, str. 8) Z této Jirousovy definice vyplývá, že underground má svůj smysl i po pádu komunistického režimu.

Díky svojí osobitosti a nepřizpůsobivosti v mnohých případech nechybí v undergroundových dílech mnoho vulgarismů, je ovšem po celou svoji existenci vnímán masovým publikem zcela odlišně. Pro jednoho může být setkání „mániček“ příjemným posezením v přátelské, pohodové atmosféře plné dobrých, inteligentních a sečtělých (pověštinou) starších pánů a paní a pro druhého důvodem k zabezpečování svého domu před

vpádem opilých a zdrogovaných nevzdělanců vytvářejících soustavný hluk a nepořádek po několik dní.

Jelikož jsem měl tu možnost se účastnit již spousty takovýchto setkání, i když díky svému věku až po pádu komunistického režimu, musím se přiklonit na stranu těch pozitivně smýšlejících. Postupným pronikáním do podzemní kultury jsem přestal vnímat jakýsi prvotní pocit určitého odstupů a začal jsem plnými doušky nasávat úžasnou atmosféru – ať už kolem Skalákova mlýna, brněnského klubu Boro nebo srpnových setkání u Stanislava Pence v Milkovicích. Poznal jsem krásu a hlavně hloubku undergroundové literatury (Jirous, Ambrož, Topol, Jaroslav Erik Frič). Stejně tak osobitý projev undergroundových kapel.

Masové publikum ovšem většinu děl této subkultury odsuzuje dle prvotního dojmu. Ivan Martin Jirous je na většině internetových diskuzních fór považován za alkoholika, hrubiána a nevzdělance. Možná by diskutující svůj názor diametrálně změnili po přečtení jeho básnických sbírek (Labutí písně, Magor dětem) nebo při promluvě s jeho nejbližšími. Jaroslav Erik Frič ho označoval za ctitele čistoty, něhy a spravedlnosti. Je držitelem literární ceny Jaroslava Seiferta za celoživotní básnické dílo, a kdyby předčasně nezemřel – byl by zřejmě nominován na Nobelovu cenu. Podobného vnímání a odezvy se dostává i skupině The Plastic People of the Universe, která je stejně tak považována za skupinu, která „neumí hrát“. Jejich hudba je často vnímána zkresleně, bez zjevně hlubší znalosti jejich tvorby. Často se dočítám, že je to uskupení několika postarších pánů mlátících do popelnic a zapalujících obřadné ohně. Poněkud démonické zobrazování a představy jsou pouhým mýtem masového publika. Pokud se podíváme do historie, zjistíme, že Plastic People v čele s Mejlem Hlavsou vyhráli v podstatě každou hudební soutěž, které se účastnili. Jejich hudba, ovlivněná zejména kapelou Velvet Underground, Captain Beefhart či Frankem Zappou, se stala jednou z nejoriginálnějších na nejen české rockové scéně. Po celou dobu jejich fungování si kapela udržuje jasnou uměleckou vizi s nezaměnitelným hudebním výrazem, který získává uznání po celém světě. Masové publikum by tak mělo aspoň na chvíli odložit svoji předpojatost a pokusit se více porozumět undergroundové subkultuře. Objeví tak úžasný ostrov lidskosti a porozumění bez všedních přetvárek a problémů.

V současné undergroundové tvorbě bych vyzdvihl především spojení dvou autorů – básníka Jaroslava Erika Friče a violoncellisty Josefa Klíče, kteří společně vydali již několik titulů.

Zdroje

Jandourek, J.: Sociologický slovník. Praha: Portál 2001.

Smolík, J.: Subkultury mládeže. Praha: Grada 2010.

Jirous, I. M.: Zpráva o třetím českém hudebním obrození, 1975.